

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

13 septembrie, ora 17.00

Generozitate prin muzică

---

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA ATENEU

Ateneul Român

PATRICIA KOPATCHINSKAJA narator, vioară

C.P.E. Bach *Presto* (ar. de PatKop)

Schönberg *Pierrot lunaire*, Partea I

PatKop *For Reto; Sonnerie*

Milhaud *Jeu* pentru vioară și clarinet

Schönberg *Pierrot lunaire*, Partea a II-a

Bartók *Cimpoiul* – duo pentru două viori

Ravel *Très vif* din Sonata pentru vioară și violoncel

Schönberg *Pierrot lunaire*, Partea a III-a

Ansamblu:

JULIA GALLEGO flaut și piccolo

JOONAS AHONEN pian

MEESUN HONG-COLEMAN vioară

THOMAS KAUFMANN violoncel

RETO BIERI clarinet

Fiu al lui Johann Sebastian Bach, **Carl Philipp Emanuel Bach** (1714 – 1788) a beneficiat de o temeinică pregătire muzicală cu tatăl său și a devenit unul dintre cei mai importanți muzicieni ai secolului al XVIII-lea, compozitor, clavecinist și profesor. Creația sa foarte vastă a marcat trecerea de la perioada barocului la clasicism și a conturat așa numitul „stil sensibil”, bazat mai ales pe omofonie. Carl Philipp Emanuel Bach a adus o mare contribuție la studiul cântului la instrumentele cu claviatură (pianul nou inventat avea curând să înlocuiască clavecinul și clavicordul), redactând un tratat în acest sens care a servit ca îndrumar multor generații de muzicieni. Într-un volum cu „Piese scurte și ușoare pentru claviatură”, el a introdus și un **Presto**, plin de veselie și spirit pe care Patricia Kopatchinskaja l-a aranjat pentru instrumente cu coarde.

Violonistă excepțională care a interpretat un vast repertoriu cuprinzând lucrări din epoca Barocului până la cele moderne, Kopatchinskaja este puternic atașată de creațiile zilelor noastre, dovedind o mare disponibilitate pentru toate stilurile și limbajele cele mai îndrăznețe. Cu deosebită creativitate, pe lângă vioară, ea își folosește și vocea, recită sau cântă, nu evită nici mișcarea scenică, apropiindu-se de teatru. Kopatchinskaja se preocupă și de compoziție. O serie de piese instrumentale scrise de ea sunt grupate sub denumirea de *Ghiribizzi* care în italienește înseamnă Capricii sau Bizarerii. Le oferă adesea ca bisuri în concertele sale. Așa sunt **For Reto** – *Pentru Reto*, prenumele clarinetistului elvețian Reto Bieri alături de care, de mulți ani, Kopatchinskaja apare în concerte, și **Sonnerie** – *Semnal* – miniaturi ingenioase, originale.

Tot pentru vioară și clarinet este și piesa lui Darius Milhaud (1892 – 1974), **Jeu** – Joc, de fapt partea a III-a din Suita op. 157 b, o lucrare instrumentală extrasă din muzica de scenă compusă de Milhaud în 1936 pentru piesa *Călătorul fără bagaje* de Jean Anouih. Cu mult umor și vervă, este evocat aici un dans popular în care lirismul melodic este contrabalansat de un contaminant avânt ritmic.

Printre cele 44 Duori pentru viori de Béla Bartók (1881 – 1945), scrise în 1931, cel cu nr. 36 se intitulează **Bagpipes**, reconstituind un antrenant cântec de cimpoi. Una dintre viori emite melodia, cealaltă sugerează acompaniamentul în stilul ostinat al instrumentelor populare. Piesa este inspirată, ca multe dintre Duourile acestei serii, de folclorul românesc.

Program

Încărcată de efecte sonore captivante este și partea a II-a, **Trés vif** – *Foarte repede* – din Sonata pentru vioară și violoncel compusă de Maurice Ravel (1875 – 1937) în memoria lui Claude Debussy. Cele două instrumente își desfășoară discursul alternând cântul cu arcuș cu cel în pizzicate și apoi cu lungi triluri, realizând un scherzo viu colorat.

Arnold Schönberg (1874-1951): *Pierrot lunaire*

Partea I: *Beția lunii, Către Colombina, Dandy, Palida spălătoreasă, Vals de Chopin, Madona, Luna bolnavă*. Partea a II-a: *Fluturi negri, Rugămintea, Pierrot hoț, Missa roșie, Cântecul spânzurătorii, Decapitarea, Crucea*. Partea a III-a: *Nostalgie, Pierrot crud, Parodie, Stropi de lună, Serenadă, Barcarolă, Parfumuri din Bergamo*.

Primele lucrări ale lui Arnold Schönberg s-au înscris în stilul postromantic al epocii în care s-a format, conținând o muzică densă, complexă. Treptat, muzicianul a ajuns la convingerea că vechile reguli ale compoziției bazate pe tonalitate au devenit stânjenitoare, că melodia nu poate evolua liber și împreună cu aceasta nici armonia, ritmul, dinamica. A aderat astfel la principiul atonalității în care nu mai exista un centru tonal pe care să se edifice elementele principale ale creației. Punctul culminant al manierei în care Schönberg a folosit atonalismul l-a constituit crearea ciclului de piese *Pierrot lunaire* (Pierrot lunaticul). Aceste „melodrame” cum le-a numit Schönberg, aveau la bază micile poeme ale simbolistului Albert Giraud, poet belgian care a trăit în Franța între 1860-1929 și care le dăduse subtitlul „rondels bergamasques”, având forme renaștentiste fixe, cu anumite versuri care se repetau obligatoriu. Compusă în 1912, lucrarea i-a fost comandată lui Schönberg de actrița vieneză Albertine Zehme și a făcut vâlvă la prima audiție împărțind auditorii în entuziaști și detractori. Din cele 50 de poeme ale lui Giraud, compozitorul a ales 21 pe care le-a repartizat în trei grupe de câte șapte.

Atmosfera este apropiată de expresionism, cu elemente suprarealiste. Pierrot, personaj al „Comediei dell' Arte”, trece prin cele mai fanteziste stări: obsedat de imaginile și efectele lunii în primul set de piese, ajunge în cel de al doilea să trăiască o noapte cu fapte macabre, cu nebunie și violență, tot sub dominația lunii, și revine în cel de al treilea set la viața normală, mai luminoasă, când se întoarce acasă, la Bergamo. În fiecare dintre piese găsim o altă grupare a instrumentelor. Pianul și partea vocală sunt prezente permanent. Sistemul atonal, care se bazează mult pe spiritul variațional, nu l-a împiedicat pe Schönberg să contureze și forme sonore tradiționale cum ar fi Valsul, Canonul, Fuga, Passacaglia, Barcarola, Menuetul... Cu totul inovator a apărut însă faptul că versurile erau redactate printr-o „vorbire cântată” – „sprechgesang”, intonarea unor sunete fiind în partitură doar sugerată și de asemenea indicat mersul când suitor, când coborâtor al vocii, în funcție de text. Ritmul și dinamica interpretării apar însă atent notate, integrate în fluxul sonor produs de cele două instrumente, flaut (alternând cu piccolo), clarinet (alternând cu bas clarinet sau clarinet în si bemol), vioară, violă, violoncel și pian. Schönberg a fost influențat nu numai de estetica expresionistă, dar și de ambianța cabaretului literar german unde se recitau poezii pe fond muzical. Schönberg se angajase în primii ani ai carierei sale la un astfel de cabaret tocmai pentru a asigura muzica potrivită pentru recitări.

Olga Grigorescu

Solistă

Cu o combinație de profunzime, strălucire și umor, **Patricia Kopatchinskaja** aduce un inimitabil simț al teatrului în muzica sa. În stagiunea 2022/23, Kopatchinskaja depășește din nou barierele cu un experiment muzical îndrăzneț, unindu-și forțele cu Herbert Fritsch și cu artistul vizual Jannis Varelas pentru a crea o producție de operă Neo-Dada, *Vergeigt*, la Theater Basel. Recent, a fost desemnată Spotlight Artist la Barbican Centre, și Artist Asociat al SWR Experimentalstudio, unul dintre cele mai importante centre internaționale de cercetare în domeniul muzicii electronice. De asemenea, stagiunea 2022/23 va include premiera noului proiect *În căutarea unui cântec pierdut*, inspirat de opera lui György Ligeti, cât și relansarea *Maria Mater Meretrix* alături de Anna Prohaska, într-un turneu european, prezentând imaginea femeilor de-a lungul secolelor într-un mozaic muzical (proiect care va fi lansat și pe disc în acest an). Alături de Fazil Say va începe un turneu european extins prin care vor promova și noul lor proiect discografic.

Printre cele mai importante proiecte ale stagiunii precedente se numără turneele în Europa alături de Budapest Festival Orchestra, Il Giardino Armonico și Orchestra Philharmonia, precum și continuarea rezidenței sale în calitate de partener artistic la Camerata Bern. Kopatchinskaja și-a adus potențialul creativ nelimitat, versatilitatea și repertoriul divers în proiecte curatoriale inovatoare la rezidențele cu Orchestra Filarmonică din Berlin, Orchestra Filarmonică Radio France și Elbphilharmonie Hamburg, îmbogățind fiecare program cu reinterpretări excentrice.

Prioritatea sa absolută este muzica secolelor XX și XXI și colaborarea cu compozitori în viață precum Luca Francesconi, Michael Hersch, György Kurtág, Márton Illés și Esa-Pekka Salonen. Kopatchinskaja dirijează concerte în întreaga lume, se implică în organizarea festivalurilor importante și colaborează cu orchestre și dirijori de renume. În urma succesului internațional al colaborării sale anterioare cu Orchestra de Cameră Mahler – Bye Bye Beethoven – Patricia Kopatchinskaja a revenit pentru premiera unui nou concert pus în scenă alături de acest ansamblu – Les Adieux – un proiect care se confruntă cu deteriorarea rapidă a mediului înconjurător și cu pierderea lumii naturale. Alte proiecte explorează muzica pusă în scenă în contexte contemporane, cum ar fi „Dies Irae”, o altă reflecție muzicală asupra crizei crescânde a mediului. Ea a adus această producție la Glasgow în timpul summitului global COP26.

Evoluează și ca artistă vocală în *Mystères du macabre* de Ligeti sau *Pierrot Lunaire* de Schönberg, unde își asumă chiar rolul lui Pierrot, precum și în proiectul său de prezentare a poemului *Ursonate* de Kurt Schwitters sub forma unui film în stilul Dada. După recenta prezentare la Filarmonica din Berlin și la Sala de Festivități din Baden-Baden, *Ursonate* a fost proiectat la Muzeul Sprengel din Hanovra, unde se află Fundația Kurt și Ernst Schwitters, cu ocazia celei de-a 75-a aniversări a morții lui Kurt Schwitters.

Discografia sa include peste 30 de înregistrări, printre care *Death and the Maiden*, premiată cu GRAMMY, alături de Orchestra de Cameră Saint Paul, un proiect care a fost, de asemenea, recreat sub forma unui spectacol cu elemente de regie alături de Camerata Bern, prezentat în premieră pe platforma digitală Virtual Circle a agenției HarrisonParrott. Printre lansările discografice recente se numără „Les Plaisirs Illuminés” cu Sol Gabetta și Camerata Bern (premiul BBC Music Magazine) și albumul „Le monde selon George Antheil” cu Joonas Ahonen (ambele la Alpha Classics).

Kopatchinskaja este ambasador umanitar pentru Terre des Hommes, cea mai importantă agenție elvețiană de ajutorare a copiilor. În 2017 a primit Marele Premiu Elvețian pentru Muzică de la Oficiul Federal de Cultură al Elveției.

©Eric Melzer